

Julkaisufoorumin ohjausryhmän kokospöytäkirja

Aika: tiistai 10.12.2019 klo 9-11.30.

Paikka: Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, Helsinki, sali 401

Puheenjohtaja:

Hallituksen puheenjohtaja Keijo Hämäläinen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Asiantuntijajäsenet:

Vararehtori Jaakko Aspara (Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry)

Emeritusprofessori Dennis Bamford (Helsingin yliopisto)

Opetusneuvos Matti Kajaste (Opetus- ja kulttuuriministeriö)

Tietojärjestelmäasiantuntija Jyrki Ilva (Kansalliskirjasto)

Kirjastonjohtaja Riitta Lähdemäki (Suomen yliopistokirjastojen neuvosto)

Professori Tiina Onikki-Rantajääskö (Helsingin yliopisto)

Professori Risto Rinne (Turun yliopisto)

Professori Olli Silvén (Oulun yliopisto)

Sihteeristö:

Suunnittelupäällikkö Janne Pölönen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Suunnittelija Eeva Savolainen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Kehittämispäällikkö Eeva Nyrövaara (Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry)

Poissa:

Professori Satu Lahti (Turun yliopisto)

Pääjohtaja Heikki Mannila (Suomen Akatemia)

Professori Kimmo Nuotio (Helsingin yliopisto)

Kehityspäällikkö Hanna-Mari Puuska (CSC – Tieteen tietotekniikan keskus)

Toiminnanjohtaja Lea Ryyänen-Karjalainen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.07.

2. Pöytäkirjan tarkistaminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja on tarkistettu ja toimitettu ohjausryhmälle tiedoksi. Valittiin pöytäkirjan tarkastajiksi Jaakko Aspara ja Dennis Bamford.

3. Mirror-lehtien käsittely Julkaisufoorumissa

Jotkut kustantajat ovat alkaneet julkaista tilausmaksullisen lehden rinnalla ns. Mirror-lehteä, jolla voi olla täysin sama toimituskunta, aihealue ja vertaisarviointiprosessi kuin alkuperäisellä lehdellä. Mirror-lehdellä on kuitenkin oma ISSN-tunnus ja siinä julkaistaan eri artikkeleita kuin alkuperäisessä lehdessä, ja sillä on myös omat vaikuttavuusmetriikat. Käsikirjoitukset käyvät läpi saman prosessin, mutta kirjoittaja voi valita haluaako julkaista alkuperäisessä tai Mirror-lehdessä, mutta toimittajat ja vertaisarvioijat eivät ole tietoisia valitusta julkaisukanavasta. Esimerkiksi JUFO-tasolla 3 olevalla Elsevierin Research Policy -lehdellä on Mirror-lehti Research Policy: X, jossa on täysin sama toimituskunta ja review-käytänteet, mutta jota ei ole vielä luokiteltu JUFO:ssa. Elsevierillä on kaikkiaan 40 Mirror-lehteä. Mirror-lehtien käsittely tulisi tapahtua samojen periaatteiden mukaisesti kaikissa paneeleissa. Pitäisikö Mirror-lehdet hyväksyä automaattisesti samaan tasoluokkaan kuin alkuperäinen lehti, vai tuleeko niitä käsitellä erillisinä lehtinä niin, että ne voivat sijoittua eri tasoluokkiin?

Keskustelu:

- Mirror-lehteen perustuva julkaisumalli antaa tutkijoille mahdollisuuden valita proaktiivisesti avoin julkaisuvaihtoehto vakiintuneessa julkaisukanavassa. Käytännössä kyseessä on uusi keino toteuttaa hybridi-julkaisemista tavalla, jossa lehti jaetaan kustannusmallin perusteella kahteen, tilausmaksulliseen ja APC-maksulliseen, osaan.
- Plan S -toimeenpanosuunnitelma ei hyväksy hybridi- tai Mirror-lehtiä, ellei niillä ole siirtymävaiheen tavoitteena muuttua sovitus täysin suljetusta julkaisukanavasta avoimeen julkaisutoimintaan 31.12.2024 mennessä. Mallia on arvosteltu siitä, että kustantaja laskuttaa sekä lehden tilauksesta että avoimuudesta. Ei ole täysin selvää, onko yksittäisen artikkelin ostaminen avoimeksi alkuperäisestä lehdestä edelleen mahdollista.
- Periaatteessa yhteisen toimituskunnan ja arviointiprosessin tulisi tarkoittaa, että eri osat ovat profiiltaan ja laadultaan identtiset. Käytännössä kahden osan sisällöt, vaikuttavuuskertoimet ja julkaisumäärät kehittyvät toisistaan riippumatta. Ilmeisesti Mirror-lehti saa aloittaa alkuperäisen lehden Journal Impact Factorilla, mutta ensimmäisen vuoden jälkeen sille lasketaan oma vaikuttavuuskerroin. Julkaisufoorumin tasoluokkien kiintiöiden kannalta on myös olennaista ottaa huomioon kahden eri osan erilliset julkaisuvolyymit.
- Toistaiseksi turvallisin ratkaisu olisi seurata Mirror-lehtien kehitystä ja käsitellä niitä erillisinä julkaisukanavina. Paneelit päättävät ensin täydennysarvioinnissa Mirror-lehtien hyväksymisestä tasoluokkaan 1, mutta voivat myös tapauskohtaisesti sijoittaa Mirror-lehden korkeampaan tasoluokkaan julkaisuvolyymikiintiönsä puitteissa. On tärkeää

lisätä paneelien tietoisuutta Mirror-lehdistä ja käydä keskustelu syksyn 2020 paneelikokouksissa.

- Jotta ohjausryhmä voisi linjata Mirror-lehtien käsittelyä, tarvitaan lisää tietoa siitä, kuinka yleiseksi tämä julkaisumalli muodostuu, kuinka Mirror-lehdet kehittyvät suhteessa alkuperäisiin versioihin, kuinka yhdenmukainen toimintatapa eri kustantajien Mirror-lehdillä on, miten julkaisumalli suhtautuu avoimen tieteen kotimaisiin ja kansainvälisiin linjauksiin, ja mihin tasoluokkaan alkuperäiset lehdet sijoittuvat Julkaisuforumissa. Mirror-lehtien käsittelyssä olisi myös hyvä noudattaa Pohjoismaissa yhtenäistä käytäntöä. Pyritään tekemään päätös vuonna 2020, kun on saatu lisää tietoa Mirror-lehdistä ja kuultu paneeleita.
- Koska Mirror-lehtiä ei automaattisesti sijoiteta samaan tasoluokkaan kuin alkuperäinen lehti, toistaiseksi ei ole varmuutta siitä, minkä tasoluokan Mirror-lehdessä julkaistu artikkeli tulee saamaan. Jos ohjausryhmä tekee ensi vuonna asiassa päätöksen, joka koskee kaikkia Mirror-lehtiä, tuon päätöksen mukainen tasoluokka koskee takautuvasti kaikkia vuonna 2020 julkaistuja artikkeleita.

Päätökset:

- Ohjausryhmä tekee päätöksen vuonna 2020 kun käytössä on laajempi tietopohja ja on kuultu paneelien näkemykset.

4. Muutokset tasoluokkiin 2 ja 3

Tasoluokat 2 ja 3 päivitetään 4 vuoden välein, mutta välivuosina paneelit voivat tehdä luokituksiin yksittäisiä korjauksia julkaisuvolyymikiintiönsä puitteissa. Syksyn paneelikokouksissa käytiin lävitse vuoden aikana tiedeyhteisöltä saatu palaute. Jos paneelin volyymikiintiössä oli tilaa, tasoihin 2 ja 3 oli mahdollista tehdä yksittäisiä korjauksia. Paneelit tekivät kiintiöidensä puitteissa tasoluokkiin 2 ja 3 kaikkiaan 10 muutosta:

- 64632 Packaging technology and science: tasolta 1 tasolle 2 (p8)
- 80114 Energy research and social science: tasolta 1 tasolle 2 (p17)
- 65150 Plastic and reconstructive surgery: tasolta 1 tasolle 2 (p13)
- 84132 ACS central science: tasolta 1 tasolle 2 (p4)
- 53604 Clinical microbiology and infection: tasolta 1 tasolle 2 (p11)
- 59190 Isprs journal of photogrammetry and remote sensing: tasolta 1 tasolle 2 (p5)
- 63909 Neuro-oncology: tasolta 1 tasolle 2 (p12)
- 84712 Journal of immunotherapy of cancer: tasolta 1 tasolle 2 (p12)
- 84115 Architectural histories: tasolta 1 tasolle 2 (p22)
- 79919 Environmental humanities: tasolta 1 tasolle 2 (p23)

Keskustelu:

- Paneelit ovat tehneet maltilliset ja harkitut korjaukset luokituksiin.

Päätökset:

- Hyväksytään muutokset tasoluokkiin 2 ja 3.

5. Paneelien kokoonpanojen täydentäminen

Eva Tammi-Salminen luopuu paneelin 19 jäsenyydestä ja Stuart McWilliams luopuu paneelin 22 jäsenyydestä. Paneelit ovat todenneet, että kokoonpanoihin tarvitaan täydennystä. Alla on sihteeristön ehdotus täydennysjäsenistä:

- Paneeli 19 kävi täydennysjäsenestä kokouksessaan keskustelun, ottaen huomioon myös Tammi-Salmisen ehdottamat asiantuntijat. Sihteeristö ehdottaa paneelin suosituksen mukaisesti, että tiedustellaan ensisijaisesti Taina Pihlajarinteen (HY) ja toissijaisesti Tuomas Myllyn (TY) kiinnostusta ryhtyä paneelin 19 jäseneksi.
- Paneeli 22 kävi täydennysjäsenestä kokouksessaan keskustelun, ja edottaa että sopiva asiantuntija voisi löytyä McWilliamsin ehdottamien ja vuonna 2017 paneeliin ehdolla olleiden henkilöiden joukosta, sekä tiedustelemalla McWilliamsia ehdottaneelta taholta tai mahdollisesti englannin kielen/kirjallisuuden laitoksilta. Sihteeristö ehdottaa, että tiedustellaan ensisijaisesti Joel Kuortin (TY) ja toissijaisesti Jason Finchin (ÅA) kiinnostusta ryhtyä paneelin 22 jäseneksi.

Keskustelu:

- Pohdittiin, olisiko paneeleissa ollut tarvetta täydentää kokoonpanoa jonkun muun erikoisalan asiantuntijalla. Paneelit ovat tarkistaneet kokoonpanonsa kattavuuden ensimmäisessä järjestäytymiskokouksessa, ja voivat tarpeen mukaan ehdottaa ohjausryhmälle täydennystä kokoonpanoonsa.
- Panelistit voivat ehdottaa paneelille seuraajakseen sopivaa tieteenalansa asiantuntijaa, mutta kokoonpanoja täydennettäessä kuullaan ensisijaisesti paneelien näkemystä.

Päätökset:

- Nimitetään paneeleihin 19 ja 22 toinen ehdotetuista henkilöistä, sillä ehdolla, että saadaan suostumus toimintaan panelistina.

6. Julkaisufoorumin käyttöohje Vastuullisen tieteen julkaisusarjaan

TSV on käynnistänyt uuden Vastuullinen tiede -julkaisusarjan, jossa julkaistaan julistuksia, linjauksia, selvityksiä, suosituksia ja muita asiakirjoja, jotka liittyvät tieteen ja tutkimuksen avoimuuteen, vastuullisuuteen, saavutettavuuteen, tiedeviestintään sekä tieteen ja yhteiskunnan väliseen vuorovaikutukseen. Sarjan ensimmäinen julkaisu,

"Tutkimusjulkaisujen avoin saatavuus – Tutkimusyhteisön kansallinen linjaus ja toimenpideohjelma" julkaistiin Avoimen tieteen syyspäivillä 25.11.2019. Siinä tullaan julkaisemaan myös Tutkijan vastuullinen arviointi -suositus. Tulisiko myös Julkaisufoorumin käyttöohje julkaista Vastuullisen tieteen julkaisusarjassa?

Keskustelu:

- Ajatus on kannatettava, mutta julkaisuun tulisi lisätä johdanto, josta käy ilmi, milloin nyt julkaistava käyttöohje on valmistunut, ja että sitä voidaan jatkossa päivittää.

Päätökset:

- Voidaan julkaista Julkaisufoorumi-luokituksen käyttöohje Vastuullisen tieteen julkaisusarjassa.

7. Muut asiat

Ei ollut muita asioita.

8. Ilmoitusasiat

- TSV:n hallitus on nimittänyt 9.12.2019 Julkaisufoorumin ohjausryhmän kaudelle 2020-2023.
- TSV & DOAJ -pilotin seminaari ja 1. työpaja 15 lehdelle järjestettiin 3.12.
- VN TEAS -raporttien laadunarviointikokeilussa on vuoden 2020 alusta mukana 7 hanketta, ja seuroilla on kiinnostusta ehdottaa loppuraporteille arvioijia.
- Tutkijan vastuullinen arviointi -suositus julkaistaan aamupäivällä 18.3.2020 järjestettävässä vastuullista arviointia käsittelevässä seminaarissa Tieteiden talolla. Iltapäivällä järjestetään Etiikan päivät.
- Monikielisen tiedeviestinnän Helsinki-aloitetta esitellään aamupäivällä 24.3.2020 Euroopan parlamentissa Brysselissä järjestettävässä tilaisuudessa.

9. Julkaisufoorumin itsearviointi

Arvioinnissa voidaan hyödyntää nykyisen ohjausryhmän ja paneelien kokemukset, ja arvioinnin tulokset ovat 2020 aloittavan ohjausryhmän hyödynnettävissä. Itsearviointille on nimetty ohjausryhmä (pj Jaakko Aspara, Matti Kajaste (OKM), Hanna-Mari Puuska, Janne Pölönen, Risto Rinne ja Eeva Savolainen). Ohjausryhmä on kokoontunut syksyn aikana kolme kertaa. Kesän aikana toteutettu panelistikysely tuotti tasoluokan 3 tarpeellisuudesta ristiriitaisia tuloksia, joten paneelit kävivät syksyn paneelikokouskierroksella asiasta keskustelun. Paneelien puheenjohtajille on lähetetty erillinen kysely, jolla selvitettiin avoimen tieteen huomioimista ja sidonnaisuusilmoitusten toteutusta paneelien arviointityössä. Lisäksi on tehty VIRTJA-julkaisutietopalvelun aineistojen pohjalta yliopistojen

tieteellisen julkaisutoiminnan kehitystä 2011-2017 kuvaavia tarkasteluja. Sihteeristö esitteli paneelien näkemykset, puheenjohtajakyselyn sekä VIRTATA-aineistoon perustuvan tarkastelun tulokset, sekä Web of Science-aineistoon perustuvia tarkasteluja. Tavoite on, että itsearviointi valmistuu ja raportti voidaan julkaista loppukeväästä 2020.

Keskustelu:

- Tasoluokan 3 tarpeellisuudesta sekä panelistien että paneelien näkemykset menevät ristiin: noin puolet kannattaa tason 3 säilyttämistä ja poistamista. Tasoluokan 3 puolesta ja vastaan on lukuisia perusteluja. Alun perin Julkaisuforumissa ei ollut tasoa 3, vaan se otettiin käyttöön 2011 eräiden paneelien tarpeesta erottaa kärkilehdet. Tasoluokan 3 toteutus oli paneeleille vapaaehtoista, mutta kaikki päättivät toteuttaa sen, vaikka eivät pitäneet sitä tarpeellisena. Tutkijoiden keskuudessa aiheuttaa suurinta kritiikkiä, jos tasolta 3 ei löydy heidän erikoisalalleen kuuluvaa kanavaa. Esimerkiksi joillain tekniikan erikoisaloilla voi olla vähän tasoluokan 3 kanavia, minkä lisäksi taso 3 saattaa jäykistää tutkimusta, jos kanavat eivät huomioi soveltavan tutkimuksen näkökulmaa. Lisäksi Tasoluokkaa 3 on myös tarkasteltava monitieteisyyden näkökulmasta. Julkaisuforumi on kehitetty ensisijaisesti rahanjaon välineeksi, mutta sillä on ollut myös myönteisiä vaikutuksia julkaisutoimintaan. On kuitenkin huolestuttavaa, jos kansallinen rahoituskilpailu ohjaa strategisia päätöksiä, etenkin jos kilpailun säännöt poikkeavat kansainvälisen kilpailun säännöistä. Tasoluokalla 3 on kuitenkin selvästi ollut erityinen kannustinvaikutus julkaisutoiminnan kehitykseen. Tasoluokka 3 saattaa siis olla kannatettava rahoitusmallin näkökulmasta, vaikka se aiheuttaakin kritiikkiä yksittäisen tutkijan näkökulmasta. Tasoluokan 3 merkitys voi kuitenkin korostua alkuperäisen tarkoituksen vastaisesti juuri yksittäisen tutkijan arvioinnissa, joten on perusteltua huomioida myös vastuullista arviointia koskevat näkökohdat. Esimerkiksi Suomen Akatemia on tiettävästi linjaamassa, että ansioluetteloon ei saa enää merkitä julkaisujen JUFU-luokkia. Vaikka luokitusta tulisikin kehittää ensisijaisesti rahoitusmallin näkökulmasta, on tärkeätä simuloida vaikutukset, jotka tasoluokan 3 poistolla tai laajentamisella olisi yliopistojen välillä.
- Puheenjohtajakyselyn osalta kiinnitettiin huomiota siihen, että vastauksia ei saatu paneeleista 10, 14 ja 18. Myös englanninkielisiä käännöksiä kysymyksistä on syytä vielä tarkistaa (esim. sometimes muotoon back in history tai previously).
- VIRTATA-analyysien osalta todettiin, että tiedonkeruun mekanismit yliopistoissa ovat kehittyneet vuosien kuluessa, mikä saattaa vaikuttaa tuloksiin aivan tarkasteluperiodin (2011-2017) alkupäässä. Tekniikassa kehityskulut voivat olla nopeita, joten konferensseilla on tärkeä merkitys. Kuitenkin nyt konferenssit ovat korkeintaan

tasoluokassa 2. Oulussa ja teknillisissä yliopistoissa näkyikin julkaisutoiminnan suurempi kasvu tasoluokassa 2 kuin tasoluokassa 3. Tieteenalat ovat julkaisukäytännöiltään erilaisia, joten voisi olla perusteltua, että eri tieteenaloille olisi rahoitusmallissakin omat korit. Bibliodiversiteetin osalta olisi perusteltua tarkastella erikseen kirja-artikkelien ja monografioiden kehitystä. Englanninkielisten julkaisujen osuus on kasvanut voimakkaasti. Pohdittiin, tuleeko olla huolissaan siitä, että suomenkielisten julkaisujen osuus on laskenut tasolla 0, pysynyt ennallaan tasolla 2 ja kasvanut tasolla 1 vain 6 %. Huoli on aiheellinen, mutta toisaalta on hyvä tulos, että pahimmat uhkakuvat eivät ole toteutuneet. Etenkin ihmistieteissä suomenkielinen julkaisutoiminta on pysynyt vakaana, vaikka englanti yleistyykin julkaisukielenä. Alat ovat myös hyvin erilaisissa lähtökohdissa. Koko tieteen kentässä on yhä enemmän aloja, joilla ei julkaista juurikaan suomeksi ja joilla ollaan sitä mieltä, ettei pitäisikään julkaista suomeksi. Esimerkiksi kasvatustieteissä on ollut perinteenä julkaista paljon kotimaisilla kielillä, mutta toisaalta kansainvälistymiselle on tarvetta ja Pisa-menestyksen myötä myös kansainvälistä kiinnostusta. Psykologian julkaisukäytännöt ovat kansainvälistyneet jo aiemmin. Silti on näilläkin aloilla tärkeää, että julkaistaan myös kotimaisilla kielillä. Pohdittiin myös, miten tutkijan ikä tai urapolku-vaihe vaikuttaa kehitykseen. Nuoret tutkijat saattavat painottaa uran alkuvaiheessa enemmän kansainvälistä julkaisemista. Kotimaisilla kielillä julkaiseminen on tärkeää myös elinkeinoelämäyhteistyön kannalta: tutkimustieto, asiakirjat ja raportit tavoittavat paremmin, kun ne julkaistaan suomeksi.

- Itsearviointin ohjausryhmän jäsenet jatkavat Julkaisufoorumin ohjausryhmässä kaudella 2020-2023 Ristoa lukuun ottamatta. On kuitenkin kannatettavaa, että nykyinen itsearviointin ohjausryhmä jatkaa toimintaansa ja valmistaa raportin.
- Julkaisufoorumi täyttää vuonna 2020 10-vuotta, joten järjestetään esimerkiksi elokuussa – mahdollisesti jonkin muun tapahtuman yhteydessä – seminaari, jossa myös itsearviointin raportti ja tulokset julkistetaan. Jo tätä ennen olisi hyvä esitellä tuloksia alustavasti keväällä UNIFI:n vararehtorikokouksessa.

Päätökset:

- Itsearviointin ohjausryhmä jatkaa raportin valmistamista käydyn keskustelun pohjalta.
- Järjestetään elokuussa 2020 Julkaisufoorumin 10-vuotisseminaari, jossa itsearviointin tulokset julkaistaan.

10. Seuraava kokous

Nykyisen ohjausryhmän toimikausi päättyy. Uudelle ohjausryhmälle sovitaan ensimmäinen kokous alkukevästä 2020.

Tieteellisten seurain
valtuuskunta

11. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.25.

Toimeksi saaneena,

Janne Pölönen

Suunnittelupäällikkö, Julkaisufoorumi

Puh. (09) 2286 9246 tai (044) 346 9491

Sähköposti: janne.polonen@tsv.fi

Tieteellisten seurain valtuuskunta

Snellmaninkatu 13, 00170 Helsinki